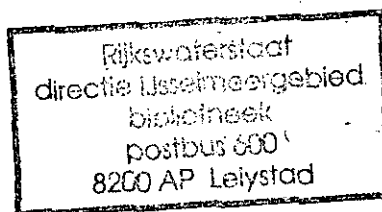

bx

81794

SCHADE AAN BOERDERIJ LOOTSMA NABIJ LEMMER.1. Inleiding.

De boerderij, eigendom van de Heer W. Lootsma, is gelegen aan de Plattedijk te Lemmer. Op het bijgaande kaartje komt de plaats van de boerderij overeen met grondwaterstandsbuis no.3.

De boerderij is gebouwd in 1938 door de fa. Gebr. Frankema te Lemmer.

De fundering bestaat uit een gewapend betonplaat op houten palen. Vanaf 1949 komen volgens de eigenaar scheuren en verzakkingen in de bedrijfsruimte voor; vooral zijn scheuren ontstaan in de oostgevel.

De eigenaar weet de schade aan zijn boerderij aan de drooglegging van de Noordoostpolder en verzocht bij schrijven van 2 Januari 1953 aan de Contactcommissie een onderzoek te doen instellen.

2. Onderzoek Zuiderzeewerken naar ligging rode lijn.

In verband hiermede werd dezerzijds nagegaan of de boerderij ligt binnen of buiten de rode lijn, d.i. de lijn, welke aangeeft een daling, groot 0,1 m, van het phreatisch vlak in de zomermaanden tengevolge van de droogmaking van de Noordoostpolder.

In het algemeen kan deze rode lijn worden vastgesteld uit waarnemingen vóór en na het droogmalen van de Noordoostpolder; het droogmalen vond voornamelijk in de jaren 1941 en 1942 plaats. Uit deze waarnemingen bleek tevens, dat sinds 1947 een evenwichtstoestand is ingetreden; de 0,1 m dalingslijn is derhalve sedert 1947 stabiel, hetgeen betekent, dat het invloedsgebied van de Noordoostpolder zich sedert die datum niet heeft uitgebreid.

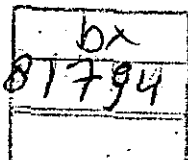
Nabij Lemmer ontbraken dergelijke vergelijkende waarnemingen. Gebruik makend van de omstandigheid, dat de geologische opbouw van de bodem hier overeenkomt met naburige gebieden, waar de daling uit waarnemingen kon worden bepaald, werd de ligging van de rode lijn bij Lemmer vastgesteld, zoals aangegeven is op de bijgevoegde kaart.

In 1949 werd een onderzoek uitgevoerd o.a. in het gebied tussen Lemmer en Follega naar de stijghoogte van het grondwater op 5 à 6 m diepte in het laagterraszand, direct onder de afdekende veenlaag. Hierbij bleek, dat van de Noordoostpolder landinwaarts gaande de stijghoogte toenam tot bij de rode lijn en vandaar op hetzelfde niveau bleef. Dit betekent een sterke aanwijzing voor de juistheid van de rode lijn benoorden Lemmer.

Daar de boerderij van de Heer Lootsma ruim 1 km buiten de rode lijn ligt, kan de daling van het phreatisch vlak ter plaatse hoogstens 1 à 2 cm bedragen en is deze daling dus praktisch te verwaarlozen.

Dat de daling ter plaatse niet groter is, kan wellicht ook met de volgende eenvoudige redenering worden duidelijk gemaakt.

9341

De boerderij ligt hemelsbreed 2,5 km van de rand van de Noordoostpolder. In het naburige, direct aan de Noordoostpolder grenzende oude land met dezelfde geotechnische opbouw van de bodem als in de omgeving van de boerderij, is op de genoemde afstand uit de rand van de Noordoostpolder waargenomen een daling van het phreatisch vlak in de zomer, groot 0,1 m.

Bij de boerderij zou een dergelijke daling te verwachten zijn, indien de Noordoostpolder ter plaatse direct tegen het oude land zou aansluiten. De aanwezigheid tussen de boerderij en de Noordoostpolder van het IJsselmeer, dat hier 1,5 km breed is, reduceert evenwel de 0,1 m aanzienlijk.

Het bovenstaande was aanleiding aan de eigenaar op 14 Maart 1953 te antwoorden, dat de verzakkingen aan zijn boerderij niet met het droogmaken van de Noordoostpolder in verband staan.

Een nadien in September 1954 verricht onderzoek ten westen van Lemmer heeft gegevens opgeleverd ten aanzien van het phreatisch vlak en de stijghoogte van het grondwater in het laagterraszand op 5 à 6 m diepte.

De resultaten van deze en vroegere onderzoeken zijn weergegeven op het bijgevoegde kaartje.

Uit het kaartje blijkt duidelijk de gunstige invloed van het IJsselmeer op de grondwaterstanden in het oude land. Zo is in de kustlijn de stijghoogte in het laagterraszand beoosten Lemmer ca. - 2,8 m en in de kustlijn bewesten Lemmer - 1,8 m. Daar er een verband bestaat tussen de stijghoogte in het laagterraszand en het phreatisch vlak en een dergelijk voor het gebied bewesten Lemmer geldende relatie tengevolge van de overeenkomstige geologische opbouw weinig zal verschillen met de relatie voor het gebied van het Waterschap Oosterzee - waar de rode lijn uit waarnemingen vóór en na de droogmaking van de Noordoostpolder bekend is -, kan worden gesteld, dat de rode lijn bewesten Lemmer evenals in Oosterzee ongeveer zal samenvallen met de lijn, welke een stijghoogte van - 2,0 m in het laagterraszand aangeeft. Hierbij moet de door de poldertjes De Mudsert en Kleine Brekken veroorzaakte uitbuiging van deze lijn worden weggedacht.

De conclusie moet derhalve luiden, dat het invloedsgebied van de Noordoostpolder bij Lemmer zeker niet te krap is aangegeven met de getekende rode lijn.

Een andere mogelijke oorzaak voor grondwaterstands daling bij de boerderij kon zijn de bronbemaling van de Margrietsluis, welke bemaling van 11 December 1948 tot 24 Juni 1950 in bedrijf was. De Provinciale Waterstaat - de opdrachtgever van de sluis - wees evenwel de verantwoordelijkheid voor de schade af.

3. Onderzoek Laboratorium voor Grondmechanica.

Op 18 Juli 1953 verzocht de Heer Lootsma aan het Laboratorium voor Grondmechanica een onderzoek in te stellen naar de oorzaken van de schade. (Noordoostpolder, Margrietsluis of slechte uitvoering fundering door de aannemer). Hierbij werd er van uitgegaan, dat het Laboratorium al dan niet tot een conclusie zou komen en dat, mocht een conclusie mogelijk zijn, deze zou worden gevolgd. De Dienst der Zuiderzeewerken heeft zich hiermede in zoverre accoord verklaard, dat, mocht de

Noordoostpolder in deze conclusie als de schuldige worden aangewezen, het geval door de Heer Lootsma zou kunnen worden voorgelegd aan de Contactcommissie.

In zijn rapport van 8 Juli 1954 kwam het genoemde Laboratorium tot de volgende conclusie:

- " a. Het wordt als een bezwaar gevoeld, dat niet precies bekend is de paalpuntdiepte van de paalfundering van Uw boerderij.
- " Op grond van verkregen inlichtingen mag, naar onze mening, worden aangenomen, dat de paalpunt gelegen is in de draagkrachtige zandlagen. Zou zij behoorlijk diep in de zandlaag hebben gelegen b.v. op 5,4 m - N.A.P., dan zouden bij de paalbelasting door het eigengewicht van de boerderij en de extra paalbelasting, als gevolg van de ophoging om de boerderij en de peilverlaging door bemaling van de Noord-Oostpolder en de Margrietsluis, verzakkingen en scheuren, zoals zij thans geconstateerd zijn, niet zijn voorgekomen.
- " b. Wij zijn van mening, dat de paalpunten slechts zo diep in de zandlagen steken, dat de palen reeds als gevolg van het eigengewicht van de boerderij en de ophoging daaromheen tot nabij het grensdragvermogen belast zijn, zodat als gevolg van een peilverlaging de palen zijn overbelast geworden, waardoor verzakkingen en scheuren zijn ontstaan, zoals thans zijn waargenomen.
- " c. Dat daarbij de palen in de oostgevel wel en die in de westgevel en onder de spantbenen niet of in mindere mate zijn verzakt, kan wellicht worden toegeschreven aan de mogelijkheid, dat de palen in de westgevel dieper in de draagkrachtige zandlagen zijn geheid dan de palen in de oostgevel, alsook aan variaties in de vastheid van de nabij de paalpunten aangetroffen zandformaties.
- " d. Wij zijn niet in staat te verklaren, dat de geconstateerde verzakkingen en scheuren óók zouden zijn ontstaan, wanneer de drooglegging van de Noord-Oostpolder en de bemaling van de Margrietsluis niet hadden plaats gehad.
- " e. Ware dit wel het geval, dan zou uiteraard de fundering mede debet zijn aan de schade. Thans moet zij worden toegeschreven aan de peilverlagingen en wel op grond van de beschikbare gegevens in hoofdzaak aan de bemaling van de Margrietsluis.

Ter toelichting zij nog medegedeeld, dat de schade niet is veroorzaakt door het verrotten van de paalkoppen - deze bevinden zich nog onder water -, maar door een toename van de negatieve kleeftengevolge van grondwaterstands dalingen.

Bij schrijven van 22 Juli 1954 aan het Laboratorium heeft de Provinciale Waterstaat de volgende bezwaren tegen het rapport gemaakt:

- a. Conclusie a berust op de bereikte stuit bij het heien van de palen, welk gegeven door de aannemer is medegedeeld. Hiermede is evenwel in strijd de eveneens door de aannemer medegedeelde lengte van de palen, nl. 3 m, waarmede de draagkrachtige zandlagen niet kunnen worden bereikt. Provinciale Waterstaat acht

het onwaarschijnlijk, dat de aannemer de lengte van de palen niet zou weten en de stuit wel.

- b. Conclusie e is ten onrechte afgeleid uit conclusie d.
- c. Een nadere motivering van de conclusie e, dat de schade in hoofdzaak door de bemaling van de Margrietsluis is ontstaan, ontbreekt. In het rapport zijn alleen tegenover elkaar gesteld een tijdelijke peilverlaging van 0,13 m door de bronbemaling van de Margrietsluis en een permanente verlaging van kleiner dan 0,1 m door de Noordoostpolder.

In antwoord op genoemd schrijven van de Provinciale Waterstaat gaf het Laboratorium te kennen om principiële redenen bezwaar te hebben tegen voortgezet overleg met partijen, nu zijn advies is uitgebracht.

Met voorbijgaan van de bezwaren a en b kan dezerzijds ten aanzien van het bezwaar c van de Provinciale Waterstaat worden opgemerkt, dat onder punt 2 van dit memorandum is aangetoond, dat de door de Noordoostpolder veroorzaakte daling ter plaatse hoogstens 1 à 2 cm kan bedragen.

Vervolgens werd in Augustus 1954 overleg tussen de betrokken partijen, zoals voorgesteld door ir. A. Vondeling - optredend als vertegenwoordiger van de Heer Lootsma - door de Dienst van de Zuiderzeewerken geweigerd, gezien de duidelijke uitspraak van het Laboratorium voor Grondmechanica en de basis waarop het onderzoek aan het Laboratorium werd opgedragen.

's-Gravenhage, 6 December 1954.